כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ראה ■ כ"ז אב ה'תשע"ו ■ 31.08.2016 ■ גליון מס' 392

תפוצה לכל קהילות ישראל

הברכה והקללה מיד האדם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

שאלה עתיקת יומין היא מהו המקור לרע בעולם, האם הוא בא משמים או הוא תוצאה של מעשי האדם. לפי המדרש (קה"ר ז) המספר: "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". מהמדרש מבואר שיש יכולת לאדם לקלקל ולהחריב את העולם, לאיזה קלקול וחורבן מתכוון המדרש? האם הכוונה היא ליכולתו הטכנית של האדם לפעול לשנות את קליפת כדור הארץ, כמו לחצוב בהרים, לשנות את פני הקרקע, לכרות יערות, לסכור אפיקי נהרות ולהטות את זרמיהם לאפיקים אחרים וכדומה. אלא שעל האפשרות הזו לכאורה יש סתירה מהמדרש עצמו שבו הקב"ה אומר לאדם: "כל מה שבראתי בשבילך בראתי", שמשמעו כי העולם עומד לשימושו של האדם לכל צרכיו? ואפשר לומר שכונת המדרש לקלקול והשחתה שלא לצורך, שעל כך יש איסור מפורש בתורה: "בל תשחית", כמו שכתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"ו ה"י): "ולא אילנות בלבד אלא כל המשבר כלים וקורע בגדים והורס בנין וסותם מעין ומאבד מאכלות דרך השחתה עובר בלא תשחית". דוגמא לאפשרות להשחתה כזו מוצאים אנו בסיפורו של הצדיק רבי אריה לוין וכך הוא מספר: "אחרי תפילת מנחה גדולה יצא רבינו הראי"ה קוק זצ"ל כדרכו בקודש לשוח בשדה, לצמצם מחשבותיו, ואני נלוויתי אליו. בדרך קטפתי איזה עשב או פרח, הזדעזע רבינו ואמר לי בנחת: 'האמן תאמין לי שמימי נזהרתי לבלתי קטוף בלי תועלת עשב או פרח, שיכול לגדול או לצמוח, כי אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה האומר לו: גדל!, כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל בריה אומרת שירה'. - ומסיים רבי אריה - הדברים שיצאו מלב טהור וקדוש, נחקקו עמוק בלבי, ומאז התחלתי להרגיש ביותר את מדת החמלה על כל דבר". ("איש צדיק היה" עמ' 47). אלא שלפי ההסבר הזה השפעתו של האדם על העולם היא מוגבלת והיא מתייחסת למקום מצומצם בקליפה של כדור הארץ, אך לשון המדרש: "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי" משמעו שהכוונה היא לקלקול וחורבן של כלל העולם. ונשאלת השאלה האם אכן ביכולתו של האדם להשפיע לטוב או לרע גם על העולמות שהם מעבר להישג ידו של האדם, וזאת אם נסביר שהציווי "שלא תקלקל ותחריב את עולמי" מתייחס לבריאה כולה?

על הכתוב: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" מביא הנצי"ב בביאורו "העמק דבר" את המדרש האומר: "משעה שאמר הקב"ה 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה' שוב 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב', אלא המצוות עושות שלהן והעבירות עושות שלהן". כלומר שקיים קשר בין התנהגות האדם למצבה של הבריאה כולה. ואת הקשר הזה מסביר הרמח"ל בספרו 'דעת תבונות': "שהאדון ברוך הוא רוצה שהאדם בעבודתו יתקן את כל החסרונות שבבריאה, ושיד האדם תהא מגעת לכל העניינים הרמים שיהיו נפעלים ממעשי האדם", והוא מדמה את פעילות האדם "לאורלוגין (שעון המופעל ע"י מערכת של גלגלי שינים) שאופניו פוגשים זה בזה, ואופן קטן מנוענע אופנים גדולים ורבים - כך קשר האדון ברוך הוא כל בריותיו בקשרים גדולים, והכל קשר באדם להיות הוא המנוענע במעשיו וכל השאר מתנועעים ממנו". הסבר דומה בסגנון אחר על השפעת האדם על העולם כותב רבי חיים מוואלזין בספרו 'נפש החיים' (שער א, פ"ב, פ"ג) ושם הוא מסביר שכמו שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם, שכולם תלויים בידו לשנותם ולסדרם, כך בדמיון זה כביכול ברא הקב"ה את האדם והשליטו על רבבות כוחות ועולמות אין מספר, ומסרם בידו של האדם שיהא הוא המנהיג אותם על פי כל פרטי תנועות מעשיו ודבוריו ומחשבותיו, שאם הם טובים הם מקיימים ונותנים כוח בכמה כוחות ועולמות עליונים ומוסיפים בהם קדושה ואור, ואם הם רעים חלילה, הם

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

"ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה"
מהו לשון 'ראה' שכתבה כאן התורה? מדוע לא כתוב לשון 'הנה אנכי נותן לפניכם'? האם כלל שייך ראייה בדבר שעדיין לא התקיים?...
המשך בעמי 2

הכנסת מחשב לסוכה
בפרשתנו פרשת ראה כתוב: חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. הסתפקתי, אם מותר להכניס מחשב לתוך הסוכה...
המשך בעמי 3

שויית קיץ
בשעה טובה ומוצלחת אני עומדת להתחתן, וברצוני לשאול כמה שאלות אודות המנהג שהחתן והכלה צמים ביום חתונתם...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
האם החורגת והרב המתרגם
רבי מיכל שורקין שליט"א מספר בספרו "מגד גבעות עולם": מנהגו של אבי זצ"ל להתפלל בר"ה בבית הכנסת של בעלי בתים פשוטים...
המשך בעמי 4

שביבים
- סדר התרת קללות
- סגולה לילדים
- תחזיק תורה
- סירב לברך

המשך בעמי 5

מהרסים רחמנא ליצלן כמה כוחות ועולמות עליונים הקדושים, ועל המעשה הטוב נאמר: "ואשים דברי בפיך . . . לנטוע שמים ולייסד ארץ", ועל המעשה הרע נאמר: "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו". והכוח הזה של האדם הוא "צלם אלוקים" שבאדם. ועל ההשפעה הזו של האדם אמרו במדרש (ילק"ש בשלח תשמג): "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח וגבורה של מעלה, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום כביכול מתישין כח גדול של מעלה".

"רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה"

/ הרב בנימין בירנצוויג / דרשו

מהו לשון 'ראה' שכתבה כאן התורה? מדוע לא כתוב לשון 'הנה אנכי נותן לפניכם'? האם כלל שייך ראייה בדבר שעדיין לא התקיים?

יסוד כביר מונח כאן, ביאר מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שהקב"ה אומר לכלל ישראל, דעו, שאחר שניתנה התורה, הרי הכול רואים בעיניהם את הברכה שיש למקיימי המצוות ואת הקללה לאלו שאינם מקיימים המצוות, שכל מי שיתבונן בציבור מקיימי המצוות יראה את הברכה ששרויה בחייהם, את האושר והסיפוק הקיים אצלם, ההנאה מכל מה שחננם ה' יתברך, ואילו אצל אלו שלא זכו לשמור על חיי תורה ומצוות, כל אחד רואה חיי קללה, כל החיים זה רדיפה אחרי מותרות, חוסר סיפוק ממה שיש, עין צרה במה שיש לאחרים, וריקנות נוראה האופפת את כל ישותם מבוקר עד ערב.

התורה אינה מדברת על הברכה והקללה שתהיה אם וכאשר, אלא - "הברכה - אם תשמרו לעשות את מצוות ה'! והקללה - אם לא תשמרו לעשות"!! זוהי מציאות שנראית לעין כבר עכשיו!

מעתה מי שאינו מתבונן, מי שמתעלם ממה שרואה, ובוחר בחיים שלא על פי התורה והמצוות, הרי במודע מביא על עצמו את כל הקללות הכתובות בספר התורה הזה רח"ל.

בספר "כור לזהב" על ספר איוב (עמ' פד) מובא סיפור הממחיש את הברכה של החיים חיי תורה ומצוות לאלו שאינם חיים כך: יהודי חרדי בארה"ב של"ע נתגלתה בגופו המחלה הממארת רח"ל, בא אל הרופא לשמוע ממנו את תוצאות הבדיקות שנעשו בגופו, לאחר שעיין בתוצאות אמר לו הרופא: המחלה כבר נתפשטה בגופך, ולפי קצב הגידול הטבעי של המחלה נותרו לך כארבעה שבועות לחיות!! הנה הצעתי נתונה לך; קח את רעייתך וסעו לטייל באירופה, תבקרו בכל מיני מקומות יפים, תסעדו ותהנו, ותחזור לביתך כדי למות בשלוה ובנחת.

ומה בדבר אפשרות ניתוח להסרת הגידול? שאל אותו אדם את הרופא, תראה, אומר לו הרופא, ישנה אפשרות מסוימת לנתח אותך, ניתוח זה יאריך את חייך בערך כמחצית השנה, אבל בחודשים אלו תאלץ לשכב מחוסר תנועה למכונת הנשמה שגורמת סבל וייסורים בלי יכולת ללכת לשום מקום, על כן אינני רואה שום תועלת והנאה בחיים שכאלו אשר אינם חיים כלל, ואיני מייעץ לך כלל ללכת לכיוון הזה.

כשיצא החולה מבית הרופא, נסע מיד לביתו של רבי משה פיינשטיין זצ"ל להתייעץ עמו בשאלה גורלית זו, היהודי שטח בפני רבי משה ז"ל את כל דברי הרופא, כמובן שרבי משה השתתף בצערו וכאבו של אותו אדם ונענה ואמר לו, עצתי היא שתלך לרופא ותאמר לו שברצונך לעבור את הניתוח, והוסיף והסביר, שכל מהלך המחשבה של הרופא הוא לפי מחשבתו והשקפת עולמו הגויית והבהמית שכל מטרת החיים כאן בעולם הם בשביל ליהנות מהחיים, ולפי דרכו הוא צודק מאד, חיים כאלה שכרוכים בסבל וייסורים מחובר למכונת הנשמה אין להם ערך וחשיבות.... אבל אנחנו הרי יהודים ויודעים שהחיים כאן הם רק הכנה והכשרה כדי לזכות לחיי העוה"ב שהם חיי הנצח, וביחס לחיי הנצח אין לשער את החשיבות של חצי שנה נוספת, ואפילו במקרה הגרוע ביותר שבהיותך מחובר למכונת ההנשמה ולא תוכל רק לקיים מצות תפילין שיניחו לך מידי יום, וכי יודע אתה את משמעות ההבדל בחיי הנצח עם הזכות של הנחת תפילין בחצי שנה הזו ובלי זכות זאת!!! הרי אין שום אפשרות לתאר ולשער את ההבדל העצום, וק"ו אם תוכל בס"ד גם להתפלל ולברך מעט ברכות ואם תוכל אפי' ללמוד כמה פרקי משניות כל יום, הרי א"א לשער ולתאר את החשיבות והשכר שתקנה בכך בחיי הנצח!! והוסיף עוד רבי משה זצ"ל הרי מה שהרופא אומר חצי שנה מי אומר שחייב להיות כך אפשר שתאריך ימים יותר.

חזר אותו אדם אל הרופא והודיע לו שהחליט לעבור את הניתוח לפי הוראת הרב פיינשטיין, התפלא הרופא עד מאד... והניתוח אכן נעשה, ובאמת החודשים הראשונים היו בדיוק כפי שצפה הרופא, חודשים קשים מלווים בכאבים וייסורים נוראים כשהוא מחובר למכונת ההנשמה ללא יכולת תזוזה כלשהי, אבל אט אט התאושש החולה וחזר לתפקוד רגיל, ואף היה פוקד מפעם לפעם את בית העסק שלו, וכך כשנתיים תמימות חי אותו אדם אחרי הניתוח כשמדי חודשים מספר היה עובר בביה"ח בדיקות תקופתיות אם המחלה אינה חוזרת לגופו,

באחת הפעמים ניגש אליו רופא בעל חזות יהודית מובהקת שזקן ופיאות מעטרים את פניו וציציות משתלשלות לו מעל מכנסיו ופונה אליו בשאלה: מיסטר פ' האם אתה זוכר אותי? הרי אני הוא הרופא שניתח אותך, אותם דברים שאמרת לי בשם רבי משה פיינשטיין חלחלו בקרבי ולא נתנו לי מנוח עד שפניתי בעצמי לרבי משה ובהשפעתו קבלתי על עצמי חיים של תורה, ומאז אני נראה כפי שאתה רואה אותי עכשיו סיים הרופא את דבריו המופלאים.

הכנסת מחשב לסוכה

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת ראה (דברים ט"ז, י"ג) כתוב: חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. הסתפקתי, אם מותר להכניס מחשב לתוך הסוכה.

והגאון רבי אהרן ליברמן שליט"א, ראש כולל "אור עמרם", כתב לי וז"ל: הנה בתשובה לכת"ר בענין קפנדריא בסוכה, הארכתי דקדושת בית הכנסת גדולה מקדושת הסוכה, ושאין להשוות בין כבוד הסוכה וכבוד בית הכנסת לגמרי, דהזהירות בכבוד בית הכנסת הוא משום קדושתה, ואילו בסוכה אסור לעשות תשמישי גנאי, משום בזיון, וכמו שכתב רמ"א (תרלט, א) "ואל יעשה שום תשמיש בזוי בסוכה, כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו (ב"י בשם ארחות חיים)", אבל לא מצד קדושה.

ובדרכי משה (תרלט, א) ומשבצ"ז (סק"א) הביאו מה שכתב מהר"י וויל (סימן קצא) דהרוצה לשחוק בקוביאות וכדומה, ישחוק בסוכה, וכ"כ מהרי"ל (הל' סוכה סי' יט, והל' חג הסוכות סי' ד) דהרוצה לדבר שמועות עם חבירו, ילך לסוכה, כללא דמילתא, לעולם ידמה עליו סוכתו כאילו היא ביתו, עכ"ל. וכ"כ הט"ז (סק"א) ומשנה ברורה (סק"ד) דאם ירצה לספר עם חבירו, יספר בסוכה, דסוכתו צריך להיות כביתו בכל השנה. ואף שכתבו האחרונים בשם השל"ה, דכיון שקדושת הסוכה גדולה מאד, ראוי למעט בה בדברי חול, ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכל שכן שיהיה זהיר מלדבר שם לשון הרע ורכילות, ושאר דיבורים אסורים. מכל מקום כתב בשער הציון (תרלט סק"ד) דכשהוא צריך לדבר מעניני עסק, אין לו לצאת מסוכה בשביל זה, דבישיבתו שם אף בעת דיבורו הוא מקיים מצות ישיבה בסוכה. - ותשמישים אלו הרי אסור לעשותם בבית הכנסת, ועל כרחך דלא מדמינן כבוד סוכה לגמרי לקדושת בית הכנסת.

להכניס מחשב בבית המדרש

ולפי זה נראה פשוט דמותר להכניס מחשב לסוכה, ונלמד במכל שכן מדין הכנסתו לבית הכנסת דמותר מעיקר הדין, וכאשר כתב אאזמו"ר מרן בעל "משנת יוסף" שליט"א בתשובה לכת"ר [והיא לו נדפסה בספר "גם אני אודך" תשובות קצרות מבעל ה"משנת יוסף" סימן י"ב] וז"ל: דין החזקת מחשב בבית הכנסת, הוא כדין החזקת פלאפון, דכשהוא סגור מותר כמו פלאפון בלתי זמין. אבל העיקר הוא שבעת התפלה לא יהיו לפניו שום מכשירים מפריעי התפלה, וכן מחשב בבית המדרש מפריע הלימוד, אבל הכותב חידושי תורה, לכאורה שרי. ויש מקומות שלא מרשים זאת, משום דאמרינן לנזיר 'סחור סחור לכרמא לא תקרב' (ע"ז יז.), ומשום הרחקה שלא יבואו מזה לעשות חשבונות וכו' בעת הלימוד, שצריך להיות שקוע כל כולו בתורתנו הקדושה. ובמקום שמרשים, הרי זה רק ליחיד, אבל לא לעשות מבית המדרש "מכון", עכ"ד.

ואם בבית הכנסת שקדושתו גדולה מקדושת הסוכה, התירו, כל שכן דשרי בסוכה. וכיון שכל השימוש במחשב בחול המועד, הוא רק לדברי קדושה, [שהרי סרטים ושאר דברים האסורים, גם בבית נאסרו על ידי גדולי ישראל, ולא רק בסוכה. ועניני משא ומתן גם כן אסור במועד. ונמצא כל תשמישו רק לדברי תורה. וגם אם לצורך גדול, יש לו במועד היתר של משא ומתן, הרי כתב במשנה ברורה (הנ"ל) דכצריך לדבר מעניני עסק, לא יצא מהסוכה בשביל זה], לכן עדיף שישב בסוכה וישתמש במחשב לצורך לימוד, ולא להתבטל עבור זה מן הסוכה. (עכ"ל).

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת גב' תלמה מיונס (קדימה): שלום לכבוד הרב. בשעה טובה ומוצלחת אני עומדת להתחתן בעוד פחות מחודש ימים, וברצוני לשאול את הרב כמה שאלות אודות המנהג שהחתן והכלה צמים ביום חתונתם:

א) מה הטעם לצום זה? הרי זה יום שמחה ולא יום של צער? (כך לפחות אני מקווה...)

ב) האם יש הבדל בין החתן לכלה בחיוב צום זה?

ג) האם יש שינויי מנהגים בקרב העדות השונות ביחס למנהג זה?

ד) החופה שלנו נקבעה בעז"ה לשעה 19:00 בערב, וגם זה לא סופי כידוע במחוזותינו... האם אנו צריכים לצום עד החופה או אפשר לשבור את הצום בצאת הכוכבים?

לתשובה מהירה אודה.

תשובה: כתב הרמ"א[א] שנוהגים שהחתן והכלה מתענים ביום חופתם, ושני טעמים עיקריים נאמרו בטעם מנהג זה:

א) אם יהיה מותר לחתן ולכלה לאכול ולשתות יש לחשוש שיבוא לידי שכרות ולא תהיה דעתם מיושבת עליהם בזמן החופה.

ב) מאחר שיום החתונה הרי הוא לחתן וכלה כמו יום כיפור שנסלחים בו עונותיהם[ב].

הפוסקים[ג] הביאו כמה מקרים בהם ישנו הבדל בין הטעמים השונים:

א) אם החופה והקידושין נעשים לאחר צאת הכוכבים - לפי טעם ראשון צריכים הם לצום אף לאחר צאת הכוכבים שהרי העיקר שיהיו מיושבים בדעתם בשעת החופה, וזמן החופה עדיין לא הגיע, אבל לטעם השני יש לומר ש'יום המחילה' כבר הסתיים[ד].

ב) אם החופה והקידושין נעשים לפני השקיעה - לפי טעם ראשון אינם חייבים להשלים את הצום עד צאת הכוכבים[ה], אבל לטעם השני יש לומר שצריכים להשלים מאחר שזהו 'יום' מחילה שלהם.

ועיין מקרים נוספים בהערה[ו].

ולמעשה במקרה שהחופה נערכת לאחר צאת הכוכבים אפשר להקל ולסמוך על הטעם השני, ולאפשר לחתן ולכלה שקשה עליהם הצום לאכול ולשתות, מאחר וכל מנהג תענית זו אין לו שורש ומקור בגמרא,

אך בוודאי יקפידו לא לשתות משקה המשכר[ד].

ומדברי הרמ"א מבואר שאין לחלק בין החתן לכלה, אולם יש מהפוסקים שכן מחלקים בין החתן לכלה וייתכן שגם זה תלוי בב' הטעמים דלעיל ואכמ"ל[ה].

עוד יש לדעת שהמנהג בקרב הרבה מקהילות בני ספרד לא לחוש לתענית זו כלל, והם אינם צמים ביום החתונה ומנהג זה לא התפשט אצלם ויש לייעץ לחתנים שביום החתונה יעסקו בלימוד תורה בתענית דיבור[ו] (ומכל מקום יקפידו לא לשתות משקה המשכר קודם החתונה).

ויש לדעת שיש ימים שלא מתענים בהם תענית זו כמבואר ברמ"א או"ח סימן תקע"ג סעיף א' וכמשנה ברורה שם.

מזל טוב!

א - שו"ע אבן העזר סימן ס"א.
ב - ועיין בשדי חמד מערכת חתן וכלה סוף אות ד' מה שיישב מדוע גם נשיא ומלך לא מתענים ביום עלייתם לגדולה שהרי על כולם נאמר שמוחלים להם כל עונותיהם.
ג - עיין בית שמואל על השו"ע שם ס"ק ו', ופתחי תשובה שם אות ט'.
ד - ונתקשיתי בזה שאם החופה היא אכן אחר צאת הכוכבים אז מה שייך לצום את היום שלפני, הרי אין יום זה קשור כלל ליום החתונה ונמצא שמוחלים עונותיו רק ביום הבא והוא צם את היום הקודם? ומהגרש"א שטרן שליט"א שמעתי יישוב על דרך הדרש שחתונה נחשבת ככניית ומשכן ובניית אבן מחורבות ירושלים ובקדשים הלילה הולך אחר היום ודפח"ח. והרב יהודה מן שליט"א ציין ליו"ד סימן קפ"ה ברמ"א שבליל התענית אין לאכול בשר ואין לשתות יין ויש מח' בפוסקים שם אם הכוונה ללילה שלפני או ללילה שאחרי, והסברא לומר שהכוונה ללילה שאחרי משום שהתענית היא במקום קרבן וא"כ בקדשים הלילה הולך אחר היום, וא"כ ה"ה לגבי תענית זו של חתן וכלה למ"ד שהיא משום תשובה הרי היא תחליף לקרבן ולכן גם אם החתונה לאחר צאת הכוכבים מ"מ הצום היה ביום החתונה, ומעתה אין זה רק תירוץ על דרך הדרש אלא גם על דרך הפשט ודו"ק.
ה - וכן פסק ברמ"א לסימן תקס"ב סעיף ב'. וע"ע בב"ח סוף סימן תקס"ב.
ו - מקרים נוספים בהם יש נפ"מ בין הטעמים השונים: א) אם אב מקדש בתו כשהיא קטנה האם על האב לצום או לו שלטעם הראשון כן ולטעם השני לא כי זה לא יום סליחה ומחילה שלו ב) כאשר הקידושין נעשים ע"י שליח האם על החתן לצום או על השליח לצום וזה תלוי בב' הטעמים ודו"ק, ועיין ב'קדושת לוי' פרשת חיי שרה שפירש על פי זה מדוע אליעזר אמר 'לא אכל עד אם דברתי דברתי' עי"ש ג) ולענ"ד נראה לומר נפ"מ נוספת האם יש לצום ביום הקידושין או ביום הנישואין ופלא בעניי שלא הזכירו הפוסקים נפ"מ זו.
ז - חכמת אדם כלל קכ"ט סעיף ב' ומשמע שניתן להקל גם שלא בשעת הדחק.
ח - עיין ב'קדושת לוי' לפרשת חיי שרה מה שכתב בעניין זה, וכן בן איש חי חלק א' פרשת שופטים סעיף י"ג ושדי חמד מערכת חתן וכלה אות ד'.
ט - ילקוט יוסף 'שובע שמחות' - נישואין, פרק ג' סעיף א', ועיין שם עוד בהרחבה בעניין זה.

סיפור לשבת

האם החורגת והרב המתרגם

רבי מיכל שורקין שליט"א מספר בספרו "מגד גבעות עולם": מנהגו של אבי זצ"ל להתפלל בר"ה בבית הכנסת של בעלי בתים פשוטים, ושם שימש גם כבעל תוקע. ומעודי תמהתי על הנהגתו, למה איווה לו את בית הכנסת זה למושב לו, ולא התפלל בישיבישע"ע מניינים? וכששאלתיו על כך השיבני: "כל חפצי ורצוני הוא להתפלל במחיצת הרב עלקין". מי הוא זה הרב עלקין אשר בשלו עזב אבי את ידידיו ואת הישיבה? ובכן: הרב עלקין היה מרביץ תורה לבעלי בתים אמריקאים, ומסר שיעור על כל הש"ס לפי סדר. ייחודו של הרב עלקין היה שהיה סגי נהור ל"ע, וציטט את כל הגמרא על פה וכל פירושי רש"י בלשונו ממש. ולא זו בלבד אלא אף היה מכווין ומורה באצבע לבעלי בתים להסתכל בגמרא במקום פלוני, תוך כדי שהוא גוער בהם, 'לא שם... אלא שלוש שורות למטה. שתי שורות למעלה...' והכול על פה. לפיכך רצה אבי ז"ל שתפילותיו ביום הדין יהיו מצורפות לתפילות הרב עלקין. ולמען דעת מעט מכוח תורתו וחכמתו,

הנה סיפור שהתפרסם בזמנו בכמה עיתונים באמריקה, אודות גודל חכמתו ופקחותו. וכך היה המעשה: מר קאפלמן היה יהודי אמריקאי, פועל פשוט שהרוויח בקושי למחייתו, במקום גלותו בברוקלין. דחקותו בפרנסה לא מילאה את סאת סבלו, כי חלתה אשתו הצעירה אנושות ונפטרה לעולמה בהשאירה את בנם הקטן יתום וגלמוד. קאפלמן נאלץ לחפש שידוך, וכאשר סבר כי מצא את המתאימה - התחתן בשנית. לא עבר זמן רב, ואבי הילד היתום גילה, כי האם החורגת דוחקת את רגלי בנו ורודפת אותו בזעם, ולא נותר לו מקום בבית. בלית ברירה נאלץ להכניסו למוסד יתומים. מבחינה חומרית מר קאפלמן הלך והתעשר, וכך חלפו השנים, קאפלמן הזקין וחלה את חוליו אשר לא קם ממנו. וכאן, התחיל להעסיק את האישה הרעיון, כיצד עליה לפעול כדי שהירושה במלואה תיפול לידי ילדיה, מבלי שבנו הבכור של בעלה יהיה שותף בה. היא ייגעה את מוחה והגיעה לרעיון לתת הוראה לאחות הצמודה למיטת החולה, כי תמנע את כניסת אותו בן, ובכל עת שיבוא לבקר תמצא האחות אמתלה כלשהי, שהחולה ישן וכדומה, כך שאי אפשר להיכנס אליו. האחות קיבלה ממנה מתת יד מיוחדת עבור הבטחתה למלא אחר הוראה זו. עבר זמן מה והבן לא התייצב לפני אביו החולה משום שנמנעה כניסתו אליו, ואז היא התחילה לדבר סרה על הבן בפני בעלה החולה: 'אתה רואה איזה בן יש לך, אביו חולה מסוכן והוא לא מגלה עניין לבקרו ולדרוש בשלומו...' מכאן ואילך הייתה דרכה סלולה לפניה לכוונו בכתיבת הצוואה. ברוב כעסו הסכים החולה להדיר את בנו הבכור מחלקו בירושה. היא הזמינה עו"ד שיכתוב את הצוואה כדת וכדין, ודאגה שירשום לזכות הבן הבכור סכום סמלי של חמישים דולר (כי כך חוק המדינה, שאם שם הבן המודר מחלקו בירושה לא מופיע בצוואה כלל, מיחסים לאב מצב של אי שפיות מזיקנה או מחלה, ואז יכול היה הבן המקופח להגיש ערעור לבית המשפט). כך הרגישה עצמה האישה הנוכלת שהיא מובטחת בירושה בשלמותה. העו"ד כתב את הצוואה מלה במלה בלשון הקודש מפי החולה, וכשסיים הקריא אותה באזני החולה שאישר אותה ונתן חתימתו. האחות הוחתמה בתור עדה... האישה היוזמת הייתה בטוחה כי מעתה אין לה מה לדאוג, וברגע שיעצום עיניו, היא וילדיה יגרפו לידיהם

המשך בעמוד הבא...

את רכושו כולל שני הבניינים, בצירוף כסף רב במזומן, פרט לחמישים הדולר שיקבל הבן המקופח.

כאשר נודעו לבן הבכור פרטי הצוואה, אביו כבר לא היה בחיים. למזלו זכה לפגוש את הרב עלקין, והוא שטח לפניו את בעייתו וביקש את עצתו. הוא סיפר לרב כי ניסה להתייעץ עם עו"ד, והוא הציע לו לטעון כי האב לא היה שפוי בעת כתיבת הצוואה, אך כיון שהעו"ד והאחות הרחמנייה אישרו בחתימותיהם כי החולה היה שפוי - אין כמעט סיכוי שיצליח לסתור דבריהם. הבן פרץ בבכי מר לפני הרב. "תחזור אל העו"ד" - יעץ לו הרב - "ותגיד לו שיבקש מהשופט כי ייתן הוראה לתרגם את הצוואה מלשון הקודש לשפת המדינה, ומאחר ובמקור יש בצוואה כמה משפטים קצרים שלשם הדיוק בתרגום לאנגלית על המתרגם להיעזר ברב הבקי ב'נקודות הקטנות', שיזמינו אותו, את הרב עלקין, והוא בעז"ה ידע איך לכוון את פני הדברים כדי שהאמת תצא לאור". השופט האמריקני קיבל את ההצעה. הרב עלקין עקב אחר עבודת המתרגם והציג לו דרישה לגבי משפט מסויים, כי יביא אותו מלה במלה ע"פ המקור. המתרגם התווכח על כך, אך הרב עמד על שלו. בלשון הקודש לא הופיעו המלים מפי הכותב "לאחר מותי", כפי שהתרגום באנגלית הביא, אלא היה כתוב שם, כי "לאחר 120 שנה תתחלק הירושה ע"פ ההוראות". כאן דרש הרב להביא את המלים 'לאחר מאה ועשרים שנה' לתרגום האנגלי בלי להפוך אותן לכוונה המובנת מאליה. המתרגם נאלץ להיכנע להוראות הרב, ויצא מכך כי עד לאותו תאריך רחוק אין ליורשים רשות לקבל את הנרשם לזכותם. המשפט התנהל בנוכחות התובעים משני הצדדים. האישה ובניה דרשו את הכול, פרט לסכום הפעוט של חמישים דולר שהועיד המוריש לבן הבכור. כאן התייצב עוה"ד של התובע לחלקו בירושה, וטען: אמנם כן, האישה צודקת והיא תקבל את המגיע לה, בדיוק ע"פ ההוראות בצוואה - לאחר 120 שנה. מפיות הנוכחים בבית המשפט פרץ צחוק אדיר וקשה היה להשתיקם. עוה"ד מטעם היורשת ובניה החוויר כסיד, והוא ניסה להסביר משמעות הביטוי 'לאחר מאה ועשרים שנה'. השופט אף הוא הבין כי היה זה תכסיס של הרב הפיקח שעמד לצד המקופח, ובאמצעות הביטוי הזה העמיד הרב תירוץ שיעכב את חלוקת הירושה, עד שיוסכם בין הצדדים להגיע לכלל פשרה, שאם לא כן - תעקל הממשלה את כל הירושה לאורך תקופה של 120 שנה, ועם תום פרק זמן זה היא תחזיר את הירושה למי שיוותר מבעלי הזכויות לאחר כמה דורות... היורשת התכסיסנית שמחה לשמוע כי הבן הבכור מוכן להתפשר עם היורשים ויותר גם להם חלק לאחר שיקבל את המגיע לו ע"פ זכותו. העיתונים באמריקה פרסמו את המשפט בהדגישם את חכמת הרב היהודי שהצליח להגן על זכויותיו של בן מקופח בירושה, וכולם הבחינו בעובדה שאותה חכמה מקורה בתורה, שהרב היה בקי בה ושאב אותה מתוכה (האמנתי ואדברה / הרב חנניה צ'ולק / יו"ר עזר מציון").

שביבים / שאול שיף

סדר התרת קללות

יתקבצו יותר מעשרה, ובכללם יהיו איזה תלמידי חכמים ויראי שמים, ואם לא ימצאו שם עשרה, סגי בשלושה. ויעמוד אחד מתוך העדה המבקש שיתירו מעליו או מהנלווים אליו קללות ויאמר:

הרי אנחנו מבקשים ממעלתכם להתיר לנו כל קללות ונזיפות ודברים אסורים. ולבטל עין הרע הן וכיוצא בהן:

והמתירים אומרים:

מתרים יהיו כל קללות אלות ושמתות וחרמים ונדוים וארורים ונזיפות ובטויים וכשפים וכל דברים רעים. וכל חלומות רעים ופתרונות רעים ומסירת דין ופתחון פה לרעה. וכל מיני דברים אסורים, וכל מיני גזרות קשות ורעות, וכל מיני עין הרע, שהושמו עליכם או על שום אחד מבני ביתכם. וכן קללות שקללו אתכם אחרים או שקללתם את עצמכם בכל אפן שיהיה. או שנתחייבתם שום קללה. או ארור. או חרם. או נדוי. או נזיפה. או שום גזרה רעה באיזה צד ואפן שיהיה. על הכל מעכשו אנחנו מתירין ומבטלים הכל. וכך אנחנו אומרים:

בצרוף וברשות קדשא בריך הוא ושכינתה. ברשות בית דין של מעלה וברשות בית דין של מטה. וברשות תורתנו הקדושה.

וברשות סנהדרי גדולה וברשות סנהדרי קטנה. מתרים לכם. מתרים לכם. מתרים לכם. שרויים לכם. שרויים לכם. מחולים לכם. מחולים לכם. אין כאן קללות. אין כאן אלות. אין כאן שמתות. אין כאן ארורים. אין כאן חרמים. אין כאן נדויים. אין כאן נזיפות. אין כאן בטויים. אין כאן כשופים. אין כאן פתחון פה לרעה. אין כאן מחשבות זרות והרהורים רעים. אין כאן עין הרע דאנשים. אין כאן עין הרע דנשים. אין כאן עין הרע דשונאים ודאוהבים. כלם יהיו בטלים ומבטלים וחשובים ככלי חרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש. וכל מיני עין הרע יוסרו מעליכם ומבתיכם וישלכו למצולות ים. ככתוב: ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. למען ישוב ידוד י-(י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) מחרון אפו. ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך:

אנא ידוד (י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) התמלא רחמים. ויכבשו רחמיך את כעסך, ויגלו רחמיך על מדותיך ויתמתקו הדינים, וזכר לנו עקדתו של יצחק אבינו עליו השלום כאלו אפרו צבור ומנח על גבי המזבח. והבט באפרו להצילנו לנו ולכל ישראל מכל רע. ותבטל מעלינו ומעל כל ישראל כל גזרות קשות ורעות בשם (קר"ע שט"ן). וכשם שמסכימים ומתירים לכם בית דין של מטה. כך יסכימו ויתירו לכם בית דין של מעלה. וכל הקללות וחלומות רעים ופתרונות רעים.

ופתחון פה לרעה וכל גזרות רעות. כלם יתהפכו עליכם ועלינו לטובה ולברכה. ככתוב:

ולא אבה ידוד (י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) אלקיך לשמע אל בלעם ויהפך ידוד (י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) אלקיך לך את הקללה לברכה, כי אהבך ידוד (י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) אלקיך. וכתיב: ואתם הדבקים בידוד (יאהדונהי) אלקיכם, חיים כלכם היום:

עשה למען שמך. עשה למען ימינך. עשה למען תורתך. עשה למען קדשתך. ידוד (י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) עז לעמו יתן, ידוד (י-א-ה-ד-ו-נ-ה-י) יברך את עמו בשלום: [על פי החיד"א].

סגולה לילדים

קראתי במנחת תודה / תורה (ליקוטי דברים ששמענו מרבנו הגר"ח קניבסקי שליט"א): רבנו מרבה להביא מדרש רבה (ויקרא פ' אמור פר' כ"ז סימן ב') להחזיק שכר לימוד של ילד יתום סגולה לילדים. (והוסיף רבנו ואמר דאין צריך ממש יתום, אלא יש גם יתום בחיי אביו שגם זו סגולה כנ"ל) וזה לשון המדרש: רבי תנחומא פתח "מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא" זה הרווק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים. אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר.

תחזיק תורה

כותב מחבר הלקט "מנחת תודה / תורה": אכתוב דבר נורא ששמעתי ממקור ראשון. היתה בחורה מבוגרת מאד שהיה לה את המחלה ל"ע, ועברה טיפולים ולבסוף החמיר מצבה, וחייה עמדו לה מנגד. הוחלט בעצת הרופאים שחייבים לנתחה ולהוציא את הגידול. באה שבוע קודם הניתוח לבקש ברכה (מרבי חיים קנייבסקי שליט"א). רבנו ביירך אותה ואמר "תחזיק תורה", ובזכות זה היא תהיה בריאה. טרם שעזבה את את החדר חזר רבנו ואמר: לא סתם צדקה אלא לתמוך בתורה. ואכן קיבלה על עצמה להחזיק כולל. לאחר שבוע חזרה למקומה בחו"ל והיתה על מיטת חדר הניתוח, ופתחו וראו שאין מה לנתח, וסגרו בחזרה ושאלו מה קורה, מה טעינו? וכששמע מכל זה רבנו הגראי"ל שטינמן שליט"א אמר, תורה יכולה לעשות הכל.

לאחר תקופה קצרה הציעו לה שידוך ואמרו מרנן הגראי"ל שטינמן והגר"ח קניבסקי שליט"א, לא להעלים מהחתן בשום אופן [מצבה הבריאותי]. ואכן, לאחר שלוש פגישות נודע לו לבחור והסכים. שמעתי מהרבנית ע"ה פרט מעניין: באותו היום שנחנך הכולל היתה מסיבת האירוסין שלהם.

הבחורה עוברת כל הזמן בדיקות ויש נסים, והגידול הגדול ב"ה נעלם, אבל עדיין יש נקודות שחלילה באופן טבעי הן אמורות לגדול ל"ע, וחלק נעלמות וחלק עומדות על מקומן. הרופאים (הגוים) אומרים: אנחנו לא יודעים מה אתם עושים, אבל מה שאתם עושים תמשיכו הלאה. והיתה נקודה אחת גדולה שרצו לנתחה, והרבנית ע"ה אמרה ורבנו הסכים, למה לנתח? ואכן בסוף הוציאו אותה עם זריקה.

סירב לברך

אחד הגיע לבית הכנסת 'לדרמן' לתפילת שחרית. קיבל עלייה ועשה 'מי שברך' להולדת בתו. לאחר התפילה ניגש לרבנו ושאלו האם זוכר אותו. אמר לו רבנו שאינו זוכר. סיפר לו אותו אדם שהגיע אליו שנה קודם לכן ושאלתו בפיו: הוא ואשתו נשואים חמש שנים ועדיין לא נפקדו בזש"ק. רצו לברר אפשרויות שונות כדי לזכות לילדים ואמר שלמחרת בבוקר הם נוסעים לחו"ל לטיפול רפואי מסוים. ביקש ברכה לענין זה ורבנו סירב לברכו כיון ש'הסטייפלר' [אביו של רבנו] לא היתה דעתו נוחה מסוג הטיפול שהזוג רצה לעשות. האיש ענה, רבי לא באתי לשאול באתי לקבל ברכה. ענה לו רבנו שוב כנ"ל, שאינו יכול לברכו על כך. שאלו האיש: אז מה אענה לאשתי, שהיא שבורת לב? ענה לו רבנו: אם לא תיסע אז ה' יעזור. כעבור שנה בא לבית הכנסת 'לדרמן' לעשות שם "מי שברך".

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il